

Sydostasien stabiliseras

Svensk Tidskrifts norske medarbetare, redaktör Frank Bjerkholt, företog tidigt i våras en resa i Sydostasien. Föreliggande artikel är ett resultat av hans iakttagelser. Dessa ligger alltså före den nya öppnare kinesiska utrikespolitiken, vilken Bjerkholt emellertid ansett sig kunna förutsäga: tendensen, skriver han, tycks vändas mot en konventionell, statlig diplomati. Han är mycket kritisk mot Hanoi, och enligt hans mening borde Hanoi aldrig erkännas utan att dess övergrepp mot Laos först resulterat i en reträtt ur detta land, där tiotusentals fattiga bergsbor drivits på flykt av nordvietnamesiska trupper. Bjerkholt har till sist några ord om Japans roll och om dess nya ekonomiska styrka, som utan tvivel kommer att få ökad betydelse för hela Asien.

Vietnamkriget har haft grundläggande betydelse för Sydostasien. Helt bortsett från själva kriget och dess många tragiska sidor har området som helhet väckts till medvetande om sin betydelse och roll. De av tradition starkt präglade regimerna har insett utvecklingens krav. De har sett, att den kommunistiska gerillan som höll på att bemäktiga sig Vietnam, måste mötas med en ny nationell och social reformpolitik. Och medan alla var upptagna av Vietnam, har de andra länderna i området utnyttjat tiden till att se om sina hus, så att de i dag både ekonomiskt och politiskt har övervunnit sin fruktan för »domino»-politiken. Men de vet att de kan tacka amerikanerna för att de fått tid på sig att genomföra reformer, så att de har kunnat rycka undan grunden för den kommunistiska rörelsen.

Den som med jämna mellanrum har besökt Sydostasien under senare år måste ha lagt märke till den nya självtillit, som nu präglar dessa länder. Såväl i Thailand som i Malajsia och Indonesien och t o m i Sydvietnam har fruktan för framtiden på grund av upprorsrörelserna nu i stort sett avlösts av ett tillitsfullt konstruktivt uppbyggnadsarbete. Folken har genomgående blivit medvetna om att marxismen inte representerar något tilldragande alternativ. De har sett till vilken mänsklig tragedi kommunismen leder i praktiken och att den inte heller leder till ekonomisk framgång jämfört med de liberala systemen. Samtidigt kan de lägga märke till att de traditionspräglade systemen är i stånd att genomföra sociala reformer,

skapa ekonomisk framgång och ändå behålla de gamla kulturmönstren, även om dessa indirekt utsätts för en stark press av moderniseringen. Den nya självtilliten i dessa länder kan också mätas i det förhållandet att de börjar uppträda mera oberoende i förhållande till USA och söker mera normala förbindelser med Peking.

Man kan därav draga den slutsatsen att kommunismen är i färd med att förlora kampen om Sydostasien.

Men det är en slutsats, som får dragas med ett visst förbehåll. Under den starka ekonomiska tillväxt, som nu präglar området, uppstår friktioner, som ökar allt eftersom utvecklingen skjuter fart. Koncentrationen till städerna, pressen på det gamla familjemönstret, den unga utbildade generationens otålighet är faktorer, som leder till slitningar och inre svaghet, som i givna situationer kan utnyttjas av militanta organisationer. Men detta är utvecklingsproblem som försvagas allt eftersom det liberala samhället får stadga socialt och politiskt.

Det finns skäl att påstå att tiden löper från det kommunistiska alternativet.

Ett aktuellt exempel är Malajsia, som kan visa på en stark ekonomisk tillväxt men som lider av allvarliga sociala och rasbetonade slitningar under den uppmuntrande ytan. Ingen kan helt utesluta att inte detta kommer att explodera i kaos. Men det sannolika och rimliga är att den framgång, som präglar landet, efterhand skall dämpa motsättningarna, därför att alla parter blir mer och mer

beroende av varandra i det begynnande konsumtionssamhället. Därtill kommer en nytillkommen faktor, nämligen att allt flera människor blir personligen intresserade av att hindra att den samhällsform, som de är i färd med att bli delaktiga av, skall falla sönder och komma i totalitära makters händer.

Företag, som tänker investera i dessa trakter, bör därför veta, att deras engagemang just blir ett bidrag till att öka chanserna för att stabilisera samhället och därmed eliminera den kommunistiska pressen.

Vietnam

Vietnam har naturligtvis varit den stora prøvostenen. Det är ingen i Sydostasien, som accepterar den amerikanska interventionen. Men alla menar att Sydvietnam, eller varje litet land, har behov av hjälp. Det är därför inte principen bakom det amerikanska engagemanget som kritiseras, utan dess form. Generellt kan det sägas, att man i Sydostasien menar att USA i alltför hög grad uppfattat problemet som strategiskt och militärt och därför tenderat till att vilja lösa det efter sitt eget huvud. Den nya vietnamiseringspolitiken och elimineringen av mycket av den synliga amerikanska närvaron är därför mera i asiaternas smak. Men i Sydostasien känner alla att det kommunistiska hotet, eller utmaningen, har varit så allvarligt, understött som det varit och är av gigantens Kina, att de ser på uppgörelsen i Vietnam som något som i hög grad också angår dem, om också på indirekt sätt.

Det är därför inget tvivel om att de kommunistiska motgångarna i Vietnam och Indokina under senare år känns som en lättnad i Sydostasien.

Och det rör sig om allvarliga motgångar. Detta gör folk i allmänhet inte klart för sig. Vi står här inför det märkliga fenomenet att Vietnamkriget har världsrekord i allsidig täckning, och likafullt är folk överallt felinformerade. Det är ett problem, som massmedierna förr eller senare måste konfronteras med, när kriget är över. Var och en, som kommer till Syd-vietnam, förundras över hur relativt normalt allting är. Detta var för övrigt något som slog mig redan vid det första besöket 1966. Senare har också andra lagt märke till det. I dag är detta intryck dominerande. Medan det sydvietnamesiska samhället för några år sedan var påtagligt svagt och hotat av Hanois och Vietkongs starka politiska apparat, är situationen i dag den att det bara finns små Vietkongstyrkor kvar i landet, och Hanois trupper befinner sig i gränsområdena. Söder om Saigon, i det rika deltat, finner man heller inte amerikanska styrkor av någon storlek. Det är sydvietnameserna själva, som håller kontrollen.

Det är rimligt att anta, att Vietkong har bevarat en del av sin infrastruktur i de områden, som det förr kontrollerade, så att apparaten kan träda i verksamhet på given signal. Men förmågan att uppehålla beredskapen kommer med nödvändighet att försvagas med tiden, och ingenting tyder på att Vietkong inom överskådlig framtid återvänder till deltat.

Hur utvecklingen gått

Hur har nu situationen i Sydvietnam kunnat bli så förändrad? För den som inte har låtit förleda sig av Hanois propaganda är utvecklingen inte fullt så överraskande som för de kretsar, som har satsat sin prestige på att Vietkong var en »social och nationell befrielseerörelse». Det kommer att ta lång tid för tex socialdemokraterna att erkänna att de har misstagit sig i Vietnamfrågan.

Orsakerna till kommunisternas nederlag i Vietnam har en militär och en politisk sida. På det militära planet har de icke vunnit en enda seger sedan Dien Bien Phu. Tvärtom har fälttåget i Sydvietnam varit en serie svåra nederlag, så att den en gång så berömde general Giap i Hanoi nu är en tämligen passerad militärstrateg. Hans allvarligaste nederlag var Tet-offensiven 1968, som uttömde kommunisternas krafter för långa tider och närapå uträderade Vietkong som militär faktor.

Offensiven var en psykologisk seger i USA, ty den satte fart på kraven på en ny amerikansk politik. Men i Vietnam var den också psykologiskt ett nederlag, ty befolkningen vände sig mot kommunisterna i avsky för deras metoder, dvs deras terror. I Vietnam har Hue-massakrerna blivit en symbol för denna vändpunkt i folkets hållning till Vietkong.

Nästa allvarliga militära nederlag kom med kuppen i Kambodja och elimineringen av den vitala underhållslinjen genom detta land. Det ledde till att södra Sydvietnam blev rensat från kommunisttrupper och att Hanois välutbyggda bas-

område i Sydvietnam måste evakueras. Nu har dessa baser flyttats mot norr i Laos. Och även detta basområde har angripits av sydvietnamesiska trupper i februari och mars i år.

Nordvietnam har under de sista par åren fört ett ständigt retirerande krig. Man klarade bevisligen att driva sydvietnameserna ut ur Laos. Men det viktiga i denna invasion var att kriget fördes över på nordvietnamesernas område. Det var nu de, som blev utsatta för sin egen taktik, nämligen angrepp och rask reträtt. För Hanoi måste affären ha varit mycket obehaglig. Initiativet tycktes ha övertagits av Saigon.

Hanois enda hopp är att amerikanarnas tillbakadragande skall ge dem en ny chans. Men här kommer en annan faktor in. Även om regimen i Saigon inte på något sätt är osårbar, har den också fått nytt självförtroende. Dess reformpolitik – det gäller särskilt den effektiva landreformen – har skapat en helt ny situation på landsbygden, där bönderna har blivit personligen intresserade av att behålla det nuvarande systemet. Och det är något alldeles nytt i Sydvietnam.

Det finns anledning att räkna med att en offensiv från nordvietnamesernas sida nu kommer att mötas med större nationell enhet än någon gång tidigare i Sydvietnam. Och den nya sydvietnamesiska armén är lång bättre rustad att möta ett angrepp.

Hanoi och Peking

Omvänt skulle ett nordvietnamesiskt till-

bakadragande till det egna landet – vilket borde vara en klar förutsättning för att man skulle erkänna det – betyda att kriget i Vietnam automatiskt upphörde, ty Vietkong representerar inte längre någon militär slagkraft och har också förlorat sitt politiska stöd. Det är inte orimligt att anta att kriget skulle dö ut på grund av det nuvarande styrkeförhållandet, eftersom ingen av parterna längre kan hoppas på ett militärt avgörande. I stället kommer Hanoi att försöka den politiska vägen, medan den militära uppladdningen hålles vid liv som en press.

En sådan utveckling motsvarar de nya tendenserna i kinesisk utrikespolitik, som tycks vändas över mot konventionell, statlig diplomati. Det kan innebära att också Peking söker normalisera sina relationer med de sydöstasiatiska länderna och på motsvarande sätt dämpa ned sitt direkta engagemang i upprorsrörelserna. Efterhand kan detta kanske ske.

Vad angår erkännandet av Hanoi skulle det vara av konstruktivt värde, om detta gjordes beroende av att Hanois trupper avlägsnades ur Laos. Ockupationen av stora delar av Laos är icke bara en aggression utan betyder en ofattbar tragedi för tiotusentals fattiga bergsbor, som drivits på flykt och lever under ytterst svåra villkor. Att detta tragiska övergrepp direkt skall honoreras är ett grovt exempel på hur perfid politiken kan bli.

Man skall göra klart för sig att Hanois ockupation av delar av Laos är en affär på lång sikt. Ho Chi Min-vägen är ett modernt nät av underhållsvägar, väl för-

svarat med de modernaste vapen. Vi har här att göra med en kombinerad sovjetisk-kinesisk-nordvietnamesisk mobilisering av militär styrka, som har kostat vart och ett av dessa länder miljarder. I princip är det ingen skillnad på kinesisk och sovjetisk intervention på Hanois sida och amerikansk på Saigons.

Japans roll

Parallellt med kommunismens försvagade position i Sydostasien kan man lägga märke till att Japan har trätt fram som Asiens ledare i stället för Kina. På lång sikt har detta fundamental betydelse. Det är det liberala systemet som visar Asiens millioner att det är effektivare och humanare

än det kommunistiska. Japans omväg över det ekonomiska undret har givit landet en mycket effektiv politisk ledarposition, just under de år då Kina isolerade sig i en ödeläggande kulturrevolution. Om det så också är det lilla Formosa, så har det i dag en roll inom den asiatiska handeln, som i värde ligger nära Kinas. Det säger åtskilligt om Pekings stagnationspolitik.

Det nya asiatiska självförtroendet går parallellt med en återfödelse av självmedvetandet. Vietnamiseringen betyder att sydvietnameserna åter kan se andra i ögonen, genom att de övertar ansvaret för sitt eget öde. I hela Asien finns samma tendens att bli medveten om sitt eget värde och sin egen roll. Det är något som hela världen bör lägga på minnet.